

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ Г.С. СКОВОРОДИ
Юридичний факультет
Кафедра цивільно-правових дисциплін і трудового права
імені професора О.І. Процевського

*«Актуальні проблеми
приватного та публічного
права»*

Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції
присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН
України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча
науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І.

27 березня 2020 року
м. Харків

УДК 349.2:342.727

ББК 67.305

А 43

Актуальні проблеми приватного та публічного права : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції присвяченої 91-річчю з дня народження член-кореспондента НАПрН України, академіка Міжнародної кадрової академії, Заслуженого діяча науки України, доктора юридичних наук, професора Процевського О.І. (27 березня 2020 року). – Харків, 2020. – 236 с.

У матеріалах збірника представлені результати наукових досліджень вчених, присвячених актуальним проблемам приватного та публічного права.

Видання адресоване вченим, аспірантам, докторантам, викладачам закладів юридичної освіти, працівникам суду, адвокатури, органам юстиції, співробітникам Державної служби зайнятості України, практикуючим юристам, громадським діячам, профспілковим активістам, іншим особам, що цікавляться проблемами приватного та публічного права.

Матеріали конференції оприлюднені у електронному вигляді на сервері відкритого електронного архіву (репозитарію) Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди ЕKhNPUIR (електронний архів): <http://dspace.hnpu.edu.ua/> та на сайті юридичного факультету: <http://www.hnpu-laws.in.ua/> у розділі «Наука».

Оргкомітет інтернет-конференції не завжди поділяє думку учасників. У збірнику максимально точно збережена орфографія і пунктуація, які були запропоновані учасниками. Повну відповідальність за достовірну інформацію несуть учасники та їх наукові керівники.

Всі права захищені. При будь-якому використанні матеріалів конференції посилання на джерела є обов'язковим.

Рим О.М.	
Значення правових інструментів м'якого права Європейського Союзу для регулювання трудових відносин.....	106
Тобота Ю.А.	
До питання про предмет договору аутстафінгу.....	110
Ковалёва Т.В.	
Последствия незаконного увольнения.....	112
Власенко М.В.	
Незалежність судді як стрижень правового врегулювання його трудових прав та механізму їх забезпечення.....	116
Ростовська Ю.В.	
Дистанційна праця як спосіб подолання безробіття серед молоді.....	118
Райко М.С.	
Оплата праці як основний спосіб забезпечення достатнього рівня життя громадян.....	121
Апенюк А.Г.	
Трудовой договор с приемными родителями и родителями-воспитателями: отдельные аспекты правового регулирования.....	124
Мамай В.А.	
Проблеми визначення юрисдикції суду при розгляді трудового спору: аналіз судової практики.....	127
Козир В.О.	
Щодо принципу свободи договорів та заборони примусової праці у трудовому праві України.....	131
Китайгородська В.В.	
Законодавче забезпечення праці посадових осіб органів місцевого самоврядування.....	133
Лаврова І.А.	
Щодо встановлення письмової форми трудового договору у майбутньому трудовому законодавстві України.....	136
Лисенко С.Ю.	
Прийняття на роботу як особливий етап виникнення трудових правовідносин.....	139
Занько Е.С.	
К вопросу о совершенствовании законодательства, регулирующего порядок проведения референдумов в Республике Беларусь.....	145
Москаленко О.В.	
До питання про метод права соціального забезпечення.....	145
Кучма О.Л.	
Легітимні очікування в пенсійних правовідносинах	149
Шабанов Р.І.	
Пенсійні виплати як об'єкт права власності у практиці Європейського Суду з прав людини	151

решены только посредством референдума. Значимость этих вопросов настолько велика, что решения необходимо принимать квалифицированным большинством.

Таким образом, применение вышеперечисленных мер позволит шире использовать институт референдума на практике, что, в свою очередь, будет способствовать выявлению общественного мнения по самому широкому кругу наиболее важных вопросов для жизни страны. Однако, прибегать к любым изменениям законодательства о референдуме нужно с большой осторожностью, предельно детальным обсуждением и глубокой подготовкой даже незначительных изменений.

Список использованных источников:

1 Избирательный кодекс Республики Беларусь: Кодекс Респ. Беларусь, 11 февр. 2000 г., № 219-3 (с изм. и доп.) // Нац. реестр правовых актов Респ. Беларусь. – 2000. – № 25. – 2 / 145; Нац. правовой Интернет-портал Респ. Беларусь. – 06.03.2020. – 2/2266.

2 Коломытцева, О.Н. Выборы и референдум в механизме общественного контроля над государством / О.Н. Коломытцева // Вестник Владимирского юридического института. – № 2 (7). – 2008. – С. 158 – 161.

3 Демичев, Д.М. Конституционно-правовая практика проведения референдумов в Республике Беларусь / Д.М. Демичев // Юридическая наука. – 2013. – №3. – С. 121–126.

УДК 349.3

Orcid 0000-0002-0807-0519

Москаленко Олена Вячеславівна,
завідувачка кафедри цивільно-правових дисциплін і
трудового права імені професора О.І.Процевського
ХНПУ імені Г.С.Сковороди,
доктор юридичних наук, професор

ДО ПИТАННЯ ПРО МЕТОД ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Під методом правової регламентації слід розуміти певні прийоми, способи й засоби впливу права на суспільні відносини. Цей метод відповідає на запитання, як саме право здійснює свою регулятивну роль, оскільки правові норми впорядковують різнохарактерні відносини та ще й різними способами. Від засобів впливу значною мірою залежить ефективність правового регламентування, досягнення поставлених мети й завдань.

Метод права соціального забезпечення – це сукупність прийомів і способів, за допомогою яких здійснюється регулювання відносин, що складають предмет цієї галузі права. У праві соціального забезпечення метод зумовлений предметом правової регламентації, хоча зворотний зв'язок і вплив методу на предмет теж є доволі активними. Кожен прийом і спосіб правового регулювання для законодавця є науково обґрунтованим, у ньому відбивається певна суть норм соціально-забезпечувального законодавства. Метод права соціального забезпечення відбиває не тільки сутність його норм, а й порядок їх прийняття і застосування.

Безеквівалентне надання матеріальних благ є характерним для багатьох відносин із соціального забезпечення. Однак останнім часом усе більшого поширення набуває загальнообов'язкове державне соціальне страхування, а тому вважати соціальну аліментацію основною ознакою методу права соціального забезпечення – хибний шлях. Безоплатність і безеквівалентність уже не є загальними. Передбачається активна участь громадян у формуванні свого майбуття залежно від трудового внеску, а також від сплати внесків страхових. Усе це свідчить, що соціальна аліментація, як єдина ознака для всієї соціальної сфери, відходить у минуле, а наукові уявлення щодо неї як основної особливості методу правового впорядкування всієї системи соціального забезпечення на сучасному етапі розвитку суспільства не мають серйозного підґрунтя.

Із запровадженням в Україні соціального страхування суттєвих змін зазнав і метод права соціального забезпечення. За сучасних умов до методу цієї галузі необхідно включати елементи договірної регламентації. Така ознака методу правового регулювання соціально-забезпечувальних відносин, як недоговірний характер установлення прав та обов'язків суб'єктів, певною мірою втратила універсальність. Сьогодні окремі види забезпечення надаються на договірних засадах. Так, особи, які досягли 16-річного віку й не належать до кола осіб, які підлягають загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню (у тому числі (а) іноземці й особи без громадянства, які постійно проживають або працюють на території України, (б) громадяни України, які постійно проживають або працюють за межами України, якщо інше не встановлено міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України) мають право на добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного пенсійного страхування. Зазначені особи можуть брати добровільну участь у солідарній чи в накопичувальній системі пенсійного страхування, або одночасно в обох системах відповідно до укладеного договору про добровільну участь у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Цей підхід відповідає концепції розвитку соціального партнерства, в тому числі й у царині соціального забезпечення громадян.

У праві соціального забезпечення використовуються 2 методи регулювання – імперативний і диспозитивний.

Оскільки в рамках розглядуваної галузі у соціальних цілях відбувається перерозподіл валового внутрішнього продукту, в першу чергу використовується імперативний метод правового регулювання відносин. Імперативність знаходить свій прояв у тому, що держава не тільки визначає коло суб'єктів забезпечувальних правовідносин, їх права й обов'язки, характер цих прав, види й організаційно-правові форми соціального забезпечення громадян, розміри обов'язкових страхових відрахувань, а ще й виконує головну роль у контролюванні й управлінні цими фондами, розпоряджається (або бере активну участь в управлінні й розпорядженні) грошовими коштами страхових фондів. За результатами такого управління держава сама ж і встановлює:

- джерела фінансування, розміри загальнообов'язкових страхових внесків, усіх соціальних виплат, обсяг соціальних натуральних послуг, включаючи коефіцієнт їх індексації;

- соціальні стандарти;

- розмір прожиткового мінімуму;

- розміри соціальних допомог;

- критерії визначення ступеня втрати працездатності та ін.

Розширення диспозитивності у праві соціального забезпечення виявляється в тому, що держава надає можливості найманим працівникам і роботодавцям:

- самостійно впорядковувати окремі питання соціального забезпечення на підставі соціального партнерства;

- визначати додаткові заходи щодо останнього через систему колективно й індивідуально-договірного регламентування;

- брати участь в управлінні загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням та ін.

Значення колективного договору полягає в тому, що до його змісту включається широке коло соціально-економічних питань. У ньому закріплюються умови надання додаткових соціальних пільг працівникам підприємства та членам їх сімей, а саме:

- направлення до санаторіїв, профілакторіїв, будинків відпочинку, оздоровчих закладів;

- можливість медичного обслуговування та його оплата за рахунок підприємства;

- забезпечення надання різноманітних соціальних допомог, виплат і пільг пенсіонерам та особам з інвалідністю, які до виходу на пенсію працювали на підприємстві на рівні з працівниками цього підприємства;

- надання додаткових пільг за особливий внесок у діяльність підприємства;

- умови й порядок додаткового пенсійного та медичного забезпечення;

- інші умови соціальної допомоги окремим категоріям працівників та їх підтримки тощо.

Для розкриття особливостей методу правового регулювання варто виходити також зі специфічності правового статусу суб'єктів правовідносин із соціального забезпечення, яка полягає у відсутності підпорядкованості й у наявності різних повноважень, обов'язків сторін правовідносин та альтернативних способів захисту порушеного права.

Значний вплив на відносини із соціального забезпечення має держава в особі законодавчого органу. Вона (а) встановлює розміри обов'язкових страхових внесків, (б) здійснює управління коштами, що акумулюються у страхових фондах, (в) визначає умови соціального забезпечення громадян і розміри соціальних виплат, (г) здійснює контроль і нагляд у сфері соціального забезпечення, (д) розробляє бюджет соціальної сфери, (е) у передбачених випадках установлює відповідні субсидії й дотації та ін.

Таким чином, основними особливостями методу правового регулювання відносин із соціального забезпечення є:

- поєднання централізованого, регіонального й локального регулювання при збереженні чільної ролі централізованого впорядкування;

- поєднання імперативних і диспозитивних елементів у правовому регулюванні;

- зумовленість виникнення, зміни і припинення цих правовідносин певними юридичними фактами – подіями (страховими чи соціальними випадками);

- необхідність волевиявлення громадянина щодо реалізації свого права на соціальне забезпечення й рішення відповідного органу про надання громадянину цього права;

- наявність у суб'єктів правовідносин значних повноважень, відсутність субординації й підпорядкування;

- поєднання різних джерел фінансування соціального забезпечення (за рахунок Державного бюджету, обов'язкових страхових внесків, коштів органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій та інших джерел, не заборонених державою).